

1. ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΑΡΘΡΟ

Μέσο: . . . . . ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . . 28/05/2023 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 28/05/2023

Σελίδα: 38

Innews AE - Αποδελτίωση Τύπου - <http://www.innews.gr>

Το τελευταίο άρθρο

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΥ**

Αυτό δεν είναι το τελευταίο μου άρθρο στην «Κ». Είναι όμως η τελευταία μου τακτική συμβολή στη στήλη αυτή, όπου κάθε δεύτερη Κυριακή εναλλάσσομαι με τον φίλο Νίκο Μαραντζήδη. Ήγινα τακτικός συνεργάτης της «Κ» το 2007, κι έκτοτε γράφω ανελλιπώς κάθε δεύτερη Κυριακή. Μόνο διάλειμμα η περίοδος 2011-12, όταν είχα την τιμή να υπηρετήσω στις κυβερνήσεις Α. Παπαδήμου και Π. Πικραμμένου. Χάνεις το τεκμήριο της ανεξαρτησίας όταν βρεθείς σε κρατική θέση ευθύνης. Γι' αυτό, η στήλη αυτή είναι η τελευταία.

Είμαι ευγνώμων για τον πλουραλισμό, την εγκυρότητα και ανεξαρτησία αυτής της εφημερίδας, που οφείλει πολλά στον διευθυντή της Αλέξη Παπαχελά. Του οφείλω κι εγώ – στη δική του φιλόξενη πρόσκληση ανταποκριθίκα. Δεκαέξι χρόνια, ποτέ δεν έγινα

Χάνεις το τεκμήριο της ανεξαρτησίας όταν βρεθείς σε κρατική θέση ευθύνης.

αποδέκτης οποιασδήποτε παρέμβασης στην αρθρογραφία μου.

Ανατρέχω σε κάποιες στιγμές. Το 2008 βλέπαμε ότι δεν πάει καλά. Έγραφα: «Πόσο διατηρήσιμη θα είναι μελλοντικά η θέση μας στην ΟΝΕ αν η απόκλιση μας από τον οικονομικό πυρήνα της Ε.Ε. συνεχιστεί; Πολλοί συμφωνούν ότι η διόρθωση των ανισορροπιών θα απαιτούσε είτε μεγάλης έκτασης νομισματική υποτίμηση (που στο πλαίσιο του ευρώ είναι αδύνατη) ή γενναίες βελτιώσεις παραγωγικότητας μέσω επίπονων διαρθρωτικών προσαρμογών ή μια παρατεταμένη ύφεση. Σε αυτήν απειλείται ήδη να εισέλθει η

ελληνική οικονομία, διαμορφώνοντας κατά το επόμενο διάστημα ένα δυνάμει εκρηκτικό κοινωνικό μείγμα» (7.12.2008).

Η μακρά περίοδος της οικονομικής κρίσης μετέτρεψε την αρθρογραφία μου σε σχεδόν μονοθεματική. «Το Μνημόνιο ήταν η mission impossible εκείνων που τους έλαχε ο κλήρος να αποτρέψουν την καταστροφική χρεοκοπία της χώρας. Εάν αποτύχαναν, θα έφευγαν με ελικόπτερο. Εάν κατόρθωναν να την αποτρέψουν, κανείς δεν θα τους συγκαρωρούσε ότι έσπειραν πίσω τους λιτότητα, ανεργία και δυστυχία» (23.2.2014).

Μαζί με πολλούς μαχόμενους γραφιάδες, ένιωθα κι εγώ επιστρατευμένος από τις συνθήκες στον «πόλεμο της γενιάς μας». Μια εμπειρία ψυχοφθόρα, αγρίως μειοψηφική και αντιδημοφιλής, σε μια κοινωνία που πολωνόταν επικίνδυνα, με οξύτητα που μύριζε εμφυλιοπολεμικό θείαφι. Θυμά-

μαι να γράφω τα κείμενά μου με οργή, ενίοτε με συγκίνηση, πληκτρολογώντας με μανία το πληκτρολόγιο, σε μια διαδικασία ψυχοθεραπευτικά εκτονωτική. Στο «Νησί που Φεύγει» (άρθρο και τίτλος του βιβλίου όπου μάζεψα τα κείμενά μου της Κρίσης), έγραφα:

«Στην τρέχουσα εκδοχή του ελληνικού δράματος, οσαστισμένοι από την αγωνία και μεθυσμένοι από τις “ενέσεις υπερηφάνειας”, παρακολουθούμε το μακρύ θρίλερ της σύγκρουσης με τους εταίρους, την ώρα που το ρήγμα της χώρας από την Ευρώπη βαθαίνει. Η Ευρώπη έχει Plan B: εάν η συνύπαρξή της μαζί μας αποδειχθεί αδύνατη, είναι έτοιμη για το άλμα της ενοποίησης χωρίς εμάς. Εμείς δεν έχουμε Plan B που να μην είναι καταστροφικό, και δεν έχουμε καν Plan A που να δείχνει να δουλεύει. Η καταστροφή μπορεί ακόμα να αποτραπεί, αλλά η κυβέρνηση κτιζεί ήδη σκηνικό επικοινωνιακής

διαχείρισής της. Οι ευθύνες αποδίδονται στους Ευρωπαίους που μας πάνε σε στραγγαλισμό, στις τράπεζες, στις “εθελόδουλες” κυβερνήσεις των προκατόχων. Στη Βουλή η αντίθετη άποψη περίπου καταγγέλλεται ως προδοσία. Η Ευρωζώνη ταυτίζεται με αποικιοκρατία. (...) Η Ελλάδα είναι το νησί που ανεπαίσθητα απομακρύνεται από την Ευρώπη» (26.4.2015).

Υποστήριξα όμως σθεναρά ότι η χώρα δεν πρέπει να μείνει προσκολλημένη σε έναν ρεβανσισμό για το 2015. Αυτό θα ήταν η αντίστροφη όψη της αντιμνημονιακής εκθροπότητας. Το τραυματικό 2015 δεν θα έπρεπε να γίνει αιτία παρατεταμένου δικασμού. Αλλιώς η κυβέρνηση Τσίπρα κάποια στιγμή εκλείει τα ανοκτά της κεφάλαια και κατά ενδιαφέρουσα ειρωνεία της ιστορίας όχι μόνο υπέγραψε Μνημόνιο αλλά ήταν κι η πρώτη που αφέθηκε να το ολοκληρώσει. Όμως η περίοδος εκεί-

νη (ιδωμένη υπό το πρίσμα του 2023) κατέδειξε δύο (τουλάχιστον) πράγματα. Οτι η πραγματική κατάσταση συλλογικής αυτογνωσίας έρχεται με οδυνηρό κόστος. Και οτι η ποιότητα, κατάρτιση, συνοχή και εξωστρέφεια της εκάστοτε κυβερνητικής ηγεσίας, η ικανότητα διακυβέρνησης και μαζί η ικανότητα να συνομιλεί ισότιμα με την Ευρώπη, όλα αυτά καθορίζουν τη διαφορά μεταξύ επιτυχίας ή αποτυχίας της χώρας.

Ευχαριστώ τους αναγνώστες μου των τελευταίων 16 ετών, με τους οποίους αισθάνομαι ότι απέκτησα μια σχέση σχεδόν προσωπική. Πολλούς άλλωστε τους γνώρισα χάρη σε αυτή τη στήλη. Δεν θα χαθούμε.

Ο κ. **Γιώργος Παγουλάτος** είναι καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, επισκέπτης καθηγητής στο Κολέγιο της Ευρώπης, πρέσβης της Ελλάδας στον ΟΟΣΑ.